CO JSOU CHALOUPKY?

Na závěr bychom Vám rády připomněly dějiny a činnost naší organizace a pozvaly Vás na programy pro MŠ v příštím školním roce.

Chaloupky je místní označení pro malou osadu nedaleko Kněžic (správně podle seznamu obcí ČR je to Nová Brtnice). Na návrší nad ní postavili v 19. století brtničtí Collaltové lesovnu, ta se v roce 1991 dostala do majetku ČSOP Kněžice. Odtud byl už jen krůček ke vzniku střediska ekologické výchovy.

Programová nabídka stále ctí tradici zakladatelky Květoslavy Burešové, propagátorky ekologické výchovy a školních zahrad.

V průběhu let vzniklo chaloupecké pracoviště také ve Velkém Meziříčí (Vám dobře známý Ostrůvek), v Horní Krupé, v Brtnici (zde je projektové pracoviště) a terénní pracoviště na Krátké u Sněžného.

Posláním organizace je otvírat dětem, mládeži i dospělým tajemství přírody, její hloubku, krásu, křehkost. Posilovat takové znalosti, dovednosti a postoje, které vedou k respektu a ohleduplnosti k přírodě, k ekologicky šetrnému a odpovědnému jednání a udržitelnému životu.

V současné době mají Chaloupky čtyři programová pracoviště, na všech najdete kromě programů pro ZŠ a SŠ také programy určené školám mateřským.

Nejvíce programů nabízí školkám pracoviště ve Velkém Meziříčí: O Podzimáčkovi, Co se děje v zimě, Když jaro zaťuká, Kam zmizel salát, Jak krtek uzdravil myšku, Mravenečkové, Jak si housenka pletla kabátek, Drak Žambouřák, O posledním žaludu, Jak štěňátko dostalo chuť na med. Některé z nich jsou situovány do místnosti, další využívají zahradu. Pracoviště Kněžice nabízí školkám převážně terénní programy: Hmyzí stezka, Krtkova bylinková stezka, Malé setkání s velkým lesem či Máme rádi zvířata. Pracoviště Krátká využívá místních reálií a nabízí Výpravu na Drátenickou skálu. Pro školní rok 2012/2013 připravuje Putování ke studánkám Barborce Vitulce nedaleko Třech studní. Místní reálie nabízí i připravovaný terénní program nedaleko Horní Krupé: Za humny.

Na všechny tyto programy Vás i Vaše děti co nejsrdečněji zveme.

Bližší informace o programech najdete na: www.chaloupky.cz v sekci Ekologické výukové programy.

Věříme, že u nás najdete takový program, který bude Vám i Vašim žákům vyhovovat.

esf evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vydalo:
Chaloupky o. p. s.
www.chaloupky.cz

CHALOUPKY

Šéfredaktorka: Mgr. Iva Koutná (Líska – o. s. pro EVVO ve ZK)
Editorka: Mgr. Hana Kolářová
Korektury:
Mgr. Kateřina Chobotová

Vytištěno na recyklovaném papíru.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost

POMOCNÍCI

V této rubrice vás Mrkvička informuje o publikacích, metodických materiálech a pomůckách, které mohou být užitečné pro realizaci ekologické výchovy ve vaší mateřské škole. Rádi přidáváme i odkazy na webové stránky či organizace, které realizují či podporují ekologickou výchovu předškolních dětí, nebo pozvánky.

REZEKVÍTEK O PTÁCÍCH

K nově vydaným publikacím brněnského Sdružení pro ekologickou výchovu a ochranu přírody Rezekvítek patří:

Publikace **Etymologie ptačích jmen** – seznamuje s původem názvů nejběžnějších zástupců ptačí říše.

DVD **Ptáci kolem nás** – ojedinělý přehled ptačích druhů evropské přírody. DVD Ptáci kolem nás vzniklo ze starší videokazety vydané Rezekvítkem v roce 2002. Zaplňuje mezery ve výukových filmech, jimiž můžeme zpestřit školní výuku.

www.rezekvitek.cz

HRAJEME SI S PTÁKY

Český nadační fond pro vydru vydal novou učební pomůcku určenou zvláště mladším, ale především hravým dětem (MŠ a ZŠ). Autorem-ilustrátorem pomůcky Hrajeme si s ptáky je Vašek Bartuška. Vytvořil do ní pro děti nejen listy s ptačími omalovánkami a spojovačkami, ale také figurky a pozadí pro prostorové diorama, které si děti samy vytvoří. Ještě více fantazie musí zapojit při vymýšlení příběhu a malování komiksu. V jeho ději musí být zakomponovány dva autorovy obrázky, které často nastiňují nebezpečí, kterým ptáci v prostředí okolo nás čelí. Sada je učební pomůckou pro učitele a rozvíjí výtvarné schopnosti i přírodovědné znalosti dětí. Obsahuje celkem 28 listů.

Václav Bartuška. Hrajeme si s ptáky. Český nadační fond pro vydru. www.vydry.org

PTÁCI NA ZAHRADĚ

Krásnými fotografiemi vybavená knížka potěší všechny, kdo chtějí být v zahradě obklopeni nejen rostlinami, ale také živými tvory. Autor popisuje, co ptáci v průběhu dne dělají, co jednotlivé druhy potřebují k životu a jak my můžeme přispět k tomu, aby se právě na naší zahradě cítili ptáci dobře a stali se její trvalou součástí. Dozvíte se, jaké stromy a keře jsou pro ptáky nejvhodnější, jak jim pomoci při stavbě hnízd a jak omezit možná nebezpečí, co dávat do krmítka, čím se který pták živí, jak vypadají vajíčka nejznámějších zpěvných ptáků apod. Polovinu knížky tvoří přehled nejběžnějších ptáků našich zahrad a popsány jsou jejich typické znaky a chování.

Ulrich Schmid: Ptáci na zahradě. Užitečné rady pro milovníky přírody. Vydalo nakladatelství Grada Publishing, Praha 2012. www.grada.cz

PTÁCI – PŘÍRODĚ NA STOPĚ

Tato praktická knížka o přírodě předává zábavnou formou malým objevitelům informace o světě ptáků. Naučí ptáky nejen určovat, ale prozradí i mnoho zajímavého o jejich vlastnostech a stanovištích. S řadou příloh: návody, experimenty, znalostní kvíz, obrázky k vymalování, zajímavosti, glosář.

Greta Steenbocková: Ptáci. Přírodě na stopě. Computer Press, Praha 2012. www.knihy.cpress.cz

PTAČÍ KALENDÁŘ

Mezinárodnímu dni ptactva patří 1. duben. Vítání ptačího zpěvu připadá zpravidla na 1.–2. května.

Podzimní Festival ptactva bývá pořádán v době, kdy Evropou a vlastně i celým světem migrují obrovská množství ptáků na svá zimoviště, zpravidla jde o první víkend v říjnu.

Více na: www.birdlife.cz

PTÁK ROKU

Pták roku, kterého pravidelně vyhlašuje Česká společnost ornitologická už od roku 1992, je jednou z jejích nejoblíbenějších akcí a kampaní a těší se zájmu veřejnosti. Jejím posláním je upozornit na zajímavé ptačí druhy žijící kolem nás a vybídnout veřejnost k jejich sledování a praktické ochraně, zvýšit zájem o ptactvo a přírodu vůbec. Jeden ptačí druh, který se pro příští rok stává Ptákem roku, každoročně vybírá výbor ČSO.

Tetřev hlušec – pták roku 2012

Ptákem roku 2012 je tetřev hlušec, ohrožený druh horských lesů. Životaschopná populace tetřevů je u nás jen na Šumavě. Jestli zde dlouhodobě přežijí, záleží především na tom, zda jim rozpínající se lidé poskytnou dostatek klidu pro nerušený vývoj v potřebném prostředí.

O tetřevovi

Tetřev hlušec (Tetrao urogallus) v nás vyvolává romantické představy spojené s jeho pověstí tajuplného ptáka obývajícího hluboké hvozdy. Navíc, valná většina současníků jej viděla nanejvýš v zoo. V minulosti byl poměrně široce rozšířen a byl i cenšnou lovnou zvěří, jak to dokládají četné trofeje v muzeích, na zámcích, ve školách, v hostincích i v soukromých sbírkách. Ještě ve 20. letech minulého století se u nás střílelo kolem 1 000 tetřevů ročně, potom ale začaly jejich počty rychle klesat.

V současné době se tetřev ojediněle objevuje už jen v několika pohořích (Beskydy, Krkonoše, Krušné hory, Český les, Jeseníky), přičemž více než 90 % všech tetřevů u nás žije na Šumavě. I zde ale tetřevů ubývalo od poloviny minulého století až do 90. let, kdy nastal zlom a šumavská tetřeví populace se začala vzpamatovávat. Zatímco jinde v Česku již na tetřeva nenarazíme, na Šumavě jejich počet odhadujeme na 300 jedinců. Jde tak o poslední životaschopnou populaci tetřevů u nás.

Zdroj: www.birdlife.cz

ODKAZY K TÉMATU: PTÁCI

www.birdlife.cz
www.abecedazahrady.cz
www.csop.cz
www.ptacizahrady.cz

esf evropský sociální fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CHALOUPKY

MRKVIČKA

ČÍSLO 2 | Bulletin pro MŠ v kraji Vysočina
KVĚTEN 2012

Projekt Mrkvička č. CZ.1.07/1.3.02/03.0018, je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost

Vážené paní učitelky, paní ředitelky, vážení přátelé a příznivci předškolního vzdělávání, máte právě v rukou poslední projektové číslo Informačního bulletinu. Přišel na všechny školky, které jsou do našeho projektu Mrkvička zapojeny. Rády bychom Vám na tomto místě poděkovaly za hojnou účast na naší poslední akci celokrajské konferenci Mrkvička 15. května v ZOO Jihlava. Byla snad pro Vás přínosem a rozšířila možnosti dalších aktivit použitelných ve Vaší práci. My jsme se tam potkaly a potěšily se známými kolegyněmi a poznaly i nové tváře, které přilákalo toto atraktivní místo.

Setkávaly jsme se spolu na nejrůznějších akcích téměř dva roky. Musím říct, že nás z Chaloupek tato setkání obohatila a navnadila k další spolupráci s Vámi. Pevně doufám, že aspoň u některých z Vás to je podobné.

Přeji Vám za Mrkvičku sluníčkové prázdniny, odpočinek a klid, zážitky podle Vašeho gusta. Budeme se těšit po prázdninách na shledanou

Marie Rajnošková, koordinátorka projektu Mrkvička

Foto: Iva Koutná

HLAVNÍ TÉMA: PTÁCI

Zdánlivě jsou všude kolem nás. Jsou známí a oblíbení. Vždyť kdo by neměl rád ranní ptačí trylkování po dlouhé zimě! A snad každý si vzpomene na počítání let s kukačkou či jasný zpěv skřivánka pod modrou letní oblohou. A co teprve pohádkové soví houkání či příběhy o miminkách, která nosí vrána nebo čáp.

Jenže prostředí kolem nás se mění a mění se i počty ptačích druhů a počty jedinců. Nedávno publikovaná zpráva o stavu ptactva v České republice ukazuje, že se ochráncům přírody nepodařilo naplnit cíl roku 2010 – zastavit úbytek biodiverzity. Ptáků u nás nadále ubývá a jejich ochrana pokulhává.

Během posledních 30 let početnost asi u třetiny druhů poklesla, u třetiny stoupla a u zbytku jsou počty dlouhodobě stabilní. Ubývají ale ti nejběžnější ptáci, takže Česká republika je chudší o více než 10 milionů ptačích jedinců. Nejrychleji mizejí ptáci zemědělské krajiny a ptáci vázaní na mokřady. Nově, ale stále silněji, se projevuje změna klimatu. Ubývají druhy chladnomilné a objevují se druhy jižní. Ochrana ohrožených ptáků se neobejde bez důsledné ochrany území, která jim poskytují vhodné prostředí a dostatek potravy během hnízdění, tahu i zimování. Změny v krajině mají na ptáky zcela zásadní vliv. Zatímco většina lesních druhů je dlouhodobě stabilní nebo početně přibývá, početnost ptáků zemědělské krajiny klesá. Hlavní příčinou je množství chemie a způsoby intenzivního obdělávání půdy. Jako problém v rybničním hospodaření vidí ochránci ptactva také neúnosně vysokou obsádku ryb, která nedává prostor jakémukoli dalšímu životu. Pozitivní zprávou je, že ruku v ruce s ubývajícími ptáky vzrůstá počet lidí, jimž není osud ptactva lhostejný. „Stále sílící hlas té části veřejnosti, která má ptáky ráda a které záleží na jejich zachování, by měl být dostatečným důvodem pro politiky a úředníky, aby brali nutnost ochrany ptáků a ochrany přírody jako legitimní požadavek občanů této země. Chránit ptáky umíme, ale problémem je nedostatek vůle a odborných znalostí," shrnul základní poselství zprávy o stavu ptactva Zdeněk Vermouzek, místopředseda České společnosti ornitologické.

Ptáci nás potřebují, stejně jako my potřebujeme je. Citlivě je vnímáme od nejútlejšího dětství. Vždyť to jsou ty zvláštní bytosti, které mají výsadu létat vlastní silou a nádherně zpívat svébytným jazykem. Pomozme dětem, aby ptactvo milovaly a prostřednictvím lepšího poznání života těchto pozoruhodných živočichů lépe chápaly možnosti úspěšného soužití lidí s přírodou. Jak na to? Toto číslo Mrkvičky se pokusí být vám dobrým průvodcem.

Zdroj: www.birdlife.cz, doplněno a upraveno redakcí Mrkvičky

OBSAH

HLAVNÍ TÉMA: PTÁCI
Ptáci – žijí tady s námi 2

NÁPADY A NÁMĚTY
Ptačí téma v programu mateřské školy 3
Jak jsme zapojili tatínky 3
Napajedla a koupadla pro ptáky 4
Ptáci a jejich potrava – náměty na aktivity 4
Krmení ptáků v zimě 5
Kořeny předškolní výchovy 6

LESNÍ MATEŘSKÁ ŠKOLA
Kořeny předškolní výchovy 6

ZELENÉ OKÉNKO
Ptačí krmítka 7

POMOCNÍCI 8

Hlavní téma:
PTÁCI

PTÁCI – ŽIJÍ TADY S NÁMI

Zima sbližuje ptactvo s lidmi

Letošní mrazivá, na horách i na sníh bohatá zima přezimující opeřence tvrdě prověřila a na krmítkách u domů i v zahradách se to hladovými ptáky jen hemžilo. Sýkory modřinky, koňadry, babky, uhelníčci, brhlíci, vrabci polní, dlaskové, zvonci zelení, barevní stehlíci i severští jíkavci zalétali na olejnatá semena slunečnice, kosi černí a drozdi kvíčaly na rozpůlená jablka, sojky a strakapoudi velcí zase s oblibou na zavěšený hovězí lůj. Každý, kdo má rád přírodu, soucítil v mrazivých dnech se zimujícími ptáky a pravidelným sypáním do krmítek se jim snažit pomoci přečkat nepříznivé období.

Aktivita ptáků se zvyšuje s přibývajícím světlem a pozvolným oteplováním. Parky ve městech i lesy se rozezněly melancholickým zpěvem drozdů brávníků, ve městech i mezi panelovými domy houkají hrdličky zahradní, na zahradách bývá možno již za slunečných únorových dnů slyšet zpívat přezimující kosy, sýkory, pískat brhlíky lesní a další ptačí drobotinu, která nám takto zvěstuje, že jaro se nezadržitelně přibližilo. K náznakům jara patří i tzv. bubnování některých datlovitých ptáků. Často tak můžeme i v městské zeleni uslyšet už od února strakapouda velkého, bubnujícího na nějaké suché větvi (někdy dokonce i na krytu pouliční lampy nebo na bleskosvodu), tento nezaměnitelný rituál patří k jeho námluvám. V lesích a větších parcích bývá nápadné soví houkání. Typický hlas naší nejběžnější sovy, puštíka obecného, pozná asi každý, vzácněji někde uslyšíme i další druhy sov – výra velkého, sýce rousného nebo kulíška nejmenšího.

Návrat ze zimovišť

Počátkem března se začali vracet první ptáci ze zimovišť – skřivani polní, špačci obecní, konipasi bílí i horští, drozdi zpěvní. V teplém jarním počasí v polovině března již táhli první rehci domácí, pěvušky modré a červenky obecné, na některých rybnících se objevily severské kachny, které se vrací na hnízdiště ležící severně nebo severovýchodně od České republiky. Jedná se např. o morčáky velké, hvízdáky euroasijské nebo ostralky štíhlé. Koncem března se už objevují první čápi i vlaštovky. A přilétajících druhů ptáků s postupem jara přibývá.

A víte, že i ptáci mají svůj svátek? A dokonce už pěkně dlouho, protože Mezinárodní den ptactva se slaví již více než 100 let. V roce 1902 byla v Paříži uzavřena tzv. „Úmluva na ochranu ptactva pro zemědělství užitečného“ a o dva roky později, přesně 1. dubna 1906, byla podepsána „Mezinárodní konvence o ochraně užitečného ptactva“. Právě na památku

této úmluvy se 1. duben slaví jako Mezinárodní den ptactva. U nás je ale tradice oslav Dne ptactva ještě starší, neboť prvně byl Den ptáků a také stromů vyhlášen jako akce pro školy v tehdejším Rakousko-Uhersku již 1. dubna 1900.

Proč Mezinárodní den ptactva

A proč byl vlastně Mezinárodní den ptactva vyhlášen? Aby si lidé při nejrůznějších exkurzích a vycházkách do přírody uvědomili nejen význam ptáků v přírodě, ale také, co ptáky nejvíce ohrožuje, jak jim pomoci při jejich ochraně i ochraně jejich stanovišť. Vždyť podle mezinárodní organizace BirdLife International každoročně zahyne jen v období jarního a podzimního tahu více než 1 milion ptáků, a to zejména kvůli nezodpovědným lovcům ve Středomoří (zejména na Kypru). Kolik ptáků skončí svůj život nárazem do auta na silnicích? Kolika ptačím druhům zničil člověk jejich přirozená stanoviště, takže dnes nemá spousta ptačích druhů prostě kde hnízdit? Důvodů, proč ubývá ptáků nejen u nás, ale i v celé Evropě, je celá řada a není účelem tohoto článku všechny je uvádět. Důležité je, aby si každý člověk uvědomil, jak může ptákům pomoci.

Děti a ptactvo

Lásku k ptákům i celé přírodě je důležité vštěpovat dětem od nejútlejšího věku, zásadní roli zde hraje rodina a škola. Právě školy mohou pořádáním nejrůznějších osvětových akcí pomoci budovat u svých žáků pozitivní vztah k našim opeřencům. Zúčastnit se může opravdu každé školské zařízení a aktivitám se meze nekladou. Může to být např. uspořádání vědomostní, výtvarné či recitační soutěže na téma: Ptáci kolem nás. Děti mohou také sledovat přílety nápadnějších ptačích druhů v blízkosti svého bydliště (např. přílet čápa bílého na hnízdo v obci, kukačky, vlaštovek a dalších druhů) a se svým pozorováním, případně i životem, tohoto druhu seznámí v hodinách přírodopisu či biologie ostatní spolužáky. Určitě zajímavá bude ornitologická vycházka na školní zahradu, do blízkého parku nebo na nějakou význačnější ornitologickou lokalitu v okolí. Pod vedením pedagogů nebo třeba místního ornitologa žáci poznají zdejší ptáky, budou si všímat tvaru ptačího těla, zobáku, jejich letu i způsobu získávání potravy, mohou naslouchat ptačím zpěvům i hlasům a naučí se některé ptačí druhy rozpoznat.

Právě bližší poznání pomáhá vytvářet vztah nejen k ptákům, ale k celé přírodě. Je předpoklad, že každý, kdo přírodu lépe pozná, se ji snaží i chránit. Exkurzi je možno uspořádat nejen v rámci Mezinárodního dne ptactva, ale také v rámci dalších osvětových akcí, které pořádá Česká ornitologická společnost – Vítání ptačího zpěvu a Ptačího festivalu. Zatímco první akce probíhá v prvních květnových dnech a je zaměřena na poslouchání a poznávání ptačích zpěvů a hlasů v naší přírodě, při Podzimním festivalu ptactva sledují účastníci ptáky shromažďující se před odletem na zimoviště.

Co může školka a škola

Mezinárodní den ptactva je už tradičně spojován s výrobou a vyvěšováním ptačích budek. Každá škola tak může např. vyhlásit soutěž o nejkrásnější ptačí budku, případně pro šikovnější děti a jejich rodiče zorganizovat výrobu ptačích budek, které pak společně vyvěsí pro ptáky na školní zahradě či v blízkém parku. Děti tak mohou v průběhu jara sledovat osídlování ptačích budek a blíže se seznámit s ptáky, kteří v nich hnízdí.

Další z možností, jak pomáhat ptákům třeba na školní zahradě, je výsadba vhodných keřů, které budou ptákům poskytovat nejen úkryt a hnízdní možnost, ale na podzim a v zimě i potravu v podobě nejrůznějších bobulí. V zimním období by pak mělo být samozřejmostí přikrmování ptáků na krmítcích. Každá škola by měla mít na školní zahradě či pozemku větší ptačí krmítko, o které se žáci budou starat a pravidelně ptákům sypat. Děti díky tomu mohou zblízka sledovat přilétající ptačí strávníky a naučí se je poznávat. Školy mohou uspořádat pro své žáky výtvarnou či fotografickou soutěž o zdokumentování nejkrásnějšího krmítka ve svém okolí nebo se žáci takové krmítko na podzim při školních dílnách pokusí vyrobit.

Možností, jak pomáhat ptákům, je celá řada, záleží na každém z nás. Každá, byť i drobná pomoc je přínosem.

Mirek Dvorský, březen 2012, www.ochranci.cz, upraveno (red)

diny z lesních školek je kontakt jejich potomků s přírodou velmi důležitý: jejich dítě letos strávilo v přírodě mimo školku 63 dní v období leden až září (kontrolní 36 dní). Se svojí školkou jsou rodiče z lesních MŠ velmi spokojeni, dokonce ve většině ohledů o něco více než kontrolní skupina.

Úrazovost a schopnosti dětí

Při pobývání v přírodě nedošlo u žádné ze zúčastněných školek k vážnému úrazu. V lesních školkách dochází výrazně častěji k drobným úrazům (poškrábání, bodnutí hmyzem, chycení klíštěte). S tím souvisí i větší riziko boreliózy, ta se v lesních MŠ objevila u dvou dětí. Pracovníci všech zúčastněných MŠ jsou proškoleni v první pomoci.

Na začátku školního roku se schopnosti dětí významně neliší – ačkoliv jsou ty z lesních školek ve srovnání s klasickými o čtyři měsíce mladší, vedou si obdobně jako kontrolní skupina v testové baterii schopností i při své interakci s přírodou. Podzimní pretest změřil startovní čáru dětí. Asociace lesních MŠ plánuje jarní posttest, aby mohla odhalit faktory, které jsou pro zdravý vývoj dětí v předškolním věku rozhodující.

Výzkum byl realizován díky finanční podpoře Ministerstva životního prostředí.

Asociace lesních mateřských škol, únor 2012, výzkum@lesnims.cz, http://lesnims.cz/images/stories/vsledky_2011_na_web.pdf

V Zeleném okénku vám nabízíme tipy a nápady, jak na to, aby provoz vaší mateřské školy byl šetrný a ohleduplný k životnímu prostředí.

PTAČÍ KRMÍTKA

Ptáci, kteří u nás zůstávající u nás přes zimu, rádi přijmou, především za silných mrazů a při vysoké sněhové pokrývce, pomoc ze strany člověka ve formě přikrmování. Nejrozšířenější a nejznámější je přikrmování na krmítku. Způsobů, jak ptáky přikrmovat, je však podstatně více.

Jak krmítko vyrobit a kam ho umístit?

Nejvhodnějším a nejdostupnějším materiálem pro výrobu krmítka je dřevo, ale pro vytvoření jeho jednotlivých částí, zejména stříšky, můžeme použít i kov nebo umělé hmoty. Vhodná jsou především tzv. automatická (samosypná) krmítka (viz obrázek).

Na velikosti a tvaru krmítka nezáleží – mělo by být spíše větší a prostornější, aby umožnilo konzumovat potravu i větším ptačím druhům, např. kosům.

Důležitá je především dostatečně velká stříška, která chrání potravu před vlhkem a sněhem.

Základnu, na niž předkládáme potravu, je nutno opatřit nízkým zábradlím (asi 2 cm), aby vítr nesmetal potravu na zem.

Vyrobené krmítko umístíme na volném prostranství na klidném a přehledném místě, minimálně 1,5 metru nad zemí a alespoň 2 m od nejbližšího stromu. Na stromě je dobré krmítko zavěsit na větev pomocí drátu nebo provázku. Tímto opatřením předejdeme napadení ptáků kočkou nebo kunou.

Tzv. **tukové krmítko** zhotovíme z převráceného květináče, poloviny skořápky kokosového ořechu nebo borové či smrkové šišky. Květináč zalijeme tukovou směsí (rozehřátý tuk se semínky či drcenými ořechy) a necháme vychladnout a ztuhnout, šišku do této směsi namočíme. Vyvěšujeme na místa, na která nesvítí slunce, aby se tuk nerozpustil.

Pro zrnožravé ptáky sbírající potravu na zemi (strnadi, pěnkavy) je možné vytvořit tzv. stříškový zásyp. Jde o dřevěnou stříšku rozměrů přibližně 1x1 m, kterou umístíme na čtyři kůly, přední kůly asi 60–80 cm vysoké, zadní jen 20 cm, případně stříška může sahat až na zem. Budujeme opět na místě chráněném proti nepříznivým klimatickým vlivům a dostatečně přehledném.

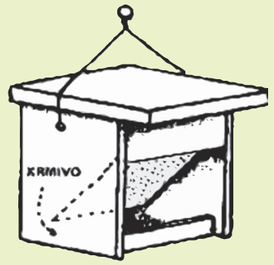

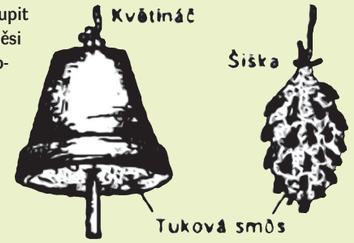

Co patří na krmítko?

Z potravin konzumovaných lidmi můžeme ptákům nabídnout ovesné vločky, strouhanou housku (ne slanou!), maso (nakrájené na kousky), strouhanou mrkev, tvaroh, vnitřní sádlo nebo lůj.

Použít můžeme i jakákoliv semena (slunečnice, proso, konopí, mák, loupané semínko, řepka), velice vhodná jsou drcená jádra vlašských a lískových ořechů. V některých obchodech lze zakoupit přímo speciální míchané směsi pro krmení ptáků (např. obchody pro domácí mazlíčky, drogerie).

V přírodě můžeme nasbírat různé plody a bobule: jeřabiny, plody bezu černého, hlohu, rakytníku, břečťanu či svídy, semínka bodláků apod.

Ideálním krmivem do zásypu je tzv. zadina – odpad od mlátiček a čističek obilí, obsahující především semena plevelů.

Kdy začít s krmením?

S krmením můžeme začít již začátkem listopadu. Krmivo podáváme pravidelně, zpočátku menší dávky. Za mrazů a při vyšší sněhové pokrývce je žádoucí dávky zvyšovat. Přikrmovat můžeme až do konce března.

Čím zásadně krmit?

Potrava předkládaná ptákům na krmítko by měla být kvalitní a nezkažená. V žádném případě nesmíme dopustit, abychom se prostřednictvím krmítka zbavovali kuchyňského odpadu a zbytků. Takováto potrava totiž ptákům způsobuje značné zažívací potíže a může vést až k jejich úhynu.

Ptáky nikdy nekrmíme těstovinami, slanými, kořeněnými a uzenými výrobky ani přepáleným lojem!

Jakou potravu mají nejraději?

Vodní ptáci (kachny, labutě, lysky, rackové) – nejvhodnějším krmivem pro tyto druhy je měkké pečivo, lze je krmit i těstovinami. Pečivo nesmí být tvrdé (mohlo by ptákům způsobit zranění jícnu) a mělo by být rozdrobeno na menší kousky.

Dravé ptáky lze na vhodných místech, kde se vyskytují, krmit čerstvými zbytky masa, vnitřnostmi apod. V těchto případech je však nutno dbát na dodržení hygienických a veterinárních předpisů.

Koroptve – na místech, kde se v zimě vyskytují, je možné postavit zásyp a přikrmovat je zadinou.

Strakapoudi – nejraději konzumují lůj nebo tukovou směs.

Pěnkavy, zvonci, strnadi, dlaskové, vrabci a kosi – semena plevelů (zadina) a obilovin. Tyto druhy často navštěvují zásyp.

Sýkory (koňadra, modřinka, babka, uhelníček, parukářka), brhlík, šoupálek – olejnatá semena, lůj, tuková směs.

Kosi a kvíčaly – plody nejrůznějších bobulovin, jablka.

Zdroj: J. Cepák, P. Voříšek, www.birdlife.cz. Stránky provozuje Česká společnost ornitologická, dobrovolné zájmové sdružení profesionálních pracovníků i amatérů zabývajících se výzkumem a ochranou ptáků, zájemců o pozorování ptáků a milovníků přírody.

KOŘENY PŘEDŠKOLNÍ VÝCHOVY

Asociace lesních mateřských škol v prosinci 2011 uzavřela první kolo celorepublikového výzkumu zaměřeného na zdravý vývoj dětí ve školce, rodině a přírodě.

Do výzkumu byly zapojeny lesní mateřské školy fungující nejméně od roku 2010 a kontrolní klasické mateřské školy ze stejné lokality. Do výsledků byla zahrnuta data z dotazníků a rozhovorů s ředitelkami z 8 školek, 89 dotazníků rodičů a 81 testových baterií individuálních schopností dětí.

Vyhodnocení dat nasbíraných během začátku školního roku 2011/2012 můžeme označit za vstupní informace. Nyní je detailně zmapováno, jak fungují jednotlivé školky po stránce organizační, personální, finanční. Dále můžeme popsat, jaké je rodinné zázemí dětí z lesních a kontrolních školek. U dovedností dětí můžeme zatím říci, jaké jsou jejich startovní dovednosti při vstupu do školky, a to jak individuálně u vybraných dětí v různých věkových kategoriích, tak ve skupině třídy.

Základní vlastnosti školek

Klasická i lesní školka jsou celoroční zařízení otevřená pět dní v týdnu. Sledované lesní mají o dvě hodiny kratší otevírací dobu (průměrně 8 hodin). Větší odlišnost najdeme v počtu dětí a učitelek/učitelů. Zatímco klasickou MŠ navštěvuje průměrně 49,5 dětí, do lesní jich je zapsáno 27,8. Rozdíl najdeme i ve třídách – v klasické školce je v jedné třídě průměrně 22,3 dětí doprovázených jednou učitelkou/učitelem, v lesní je dětí průměrně 11 se dvěma učitelkami/učiteli.

Navíc většina dětí v lesních MŠ navštěvuje školku jen několik dní v týdnu, což je pravděpodobně dáno mimo jiné jejich finanční nedostupností, jak uvidíme dále.

Lesní školky jsou tedy celkově menší typy zařízení. To se týká i jejich interiéru. Klasické školky mají oproti lesním třikrát rozlehlejší vnitřní zázemí vybavené více hračkami a pomůckami. V lesních MŠ dominuje exteriér, kde děti nacházejí spíše přírodní prvky a materiály pro hru.

Pedagogický doprovod a program

Učitelky a učitelé v lesních školkách jsou v průměru mladší, mají častěji vysokoškolské vzdělání a zároveň kratší pedagogickou praxi než jejich protějšky z kontrolních školek. Díky menšímu počtu dětí mají na děti více času. V lesních školkách se více než v klasických cení umění improvizovat při práci s dětmi, schopnost pobytu v přírodě za různých podmínek a chuť se dále vzdělávat. Méně naopak potřebují dovednost zvládat konflikty mezi dětmi, které jsou podle všeho v lesních školkách méně časté. V klasických školkách je s dětmi zhruba o polovinu méně učitelek/učitelů. To může omezovat kontakt dětí s přírodou – podle ředitelek klasických MŠ je chybějící doprovod nejvýraznější překážkou pobytu dětí venku.

Školky nabízejí dětem podobné aktivity. Oba typy školek upřednostňují volnou hru a čtení či vyprávění dětem. V klasické školce je více používáno metodických pomůcek a materiálů, v lesní se více setkáme s činnostmi přímo spojenými s přírodou. Ty najdeme v klasických MŠ také. Dá se říci, že v lesní MŠ má rozvoj vztahu k přírodě více prožitkovou podobu (pobyt v přírodě, péče o zvířata, pozorování přírody) než v klasické (učení se pravidlům pobytu v přírodě, povídání a vysvětlování, knihy a materiály z ekocenter). Potvrzuje se i základní odlišnost školek. V klasických se děti učí více v interiéru, zatímco v lesních jsou aktivity s dětmi více venku. Ředitelky obou typů školek přitom považují pobyt v přírodě pro rozvoj dítěte za stejně důležitý.

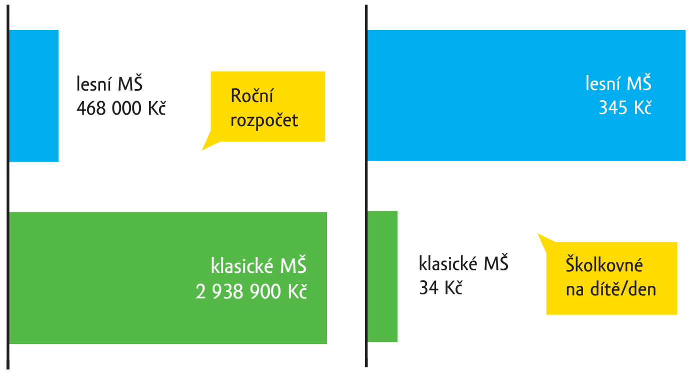

Rozpočet a školkovné

V průměru je celkový rozpočet lesních školek 6 x nižší než v případě kontrolních. Největší náklady představují mzdy (v lesních 89,7 %, v klasických 51,9 %). Zatímco v klasických MŠ výdaje pokrývá z velké většiny MŠMT, v lesních MŠ čerpají zejména z příspěvků rodičů, s nimiž lesní školky často a úzce spolupracují. Rodiče nyní v lesních MŠ platí 10 x vyšší školkovné, než je v klasické MŠ.

Rodinný kontext

Rodiče, kteří zvolili pro své děti lesní školku, se ve svých hodnotách shodují s hodnotovou orientací kontrolní skupiny. Pouze hodnota bezpečí je pro rodiče z klasických MŠ důležitější. Rodiče dětí z lesních MŠ žijí obvykle v úplné domácnosti, mají více dětí než republikový průměr (1,9), řada z nich absolvovala vysokoškolská studia a měsíční příjem jejich rodiny je o sedm tisíc nižší (43 571 Kč) než kontrolní. Pro ro-

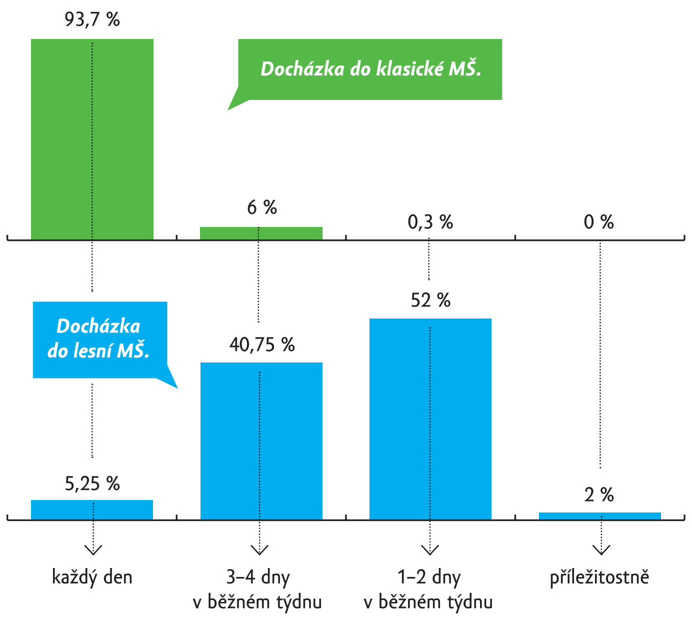

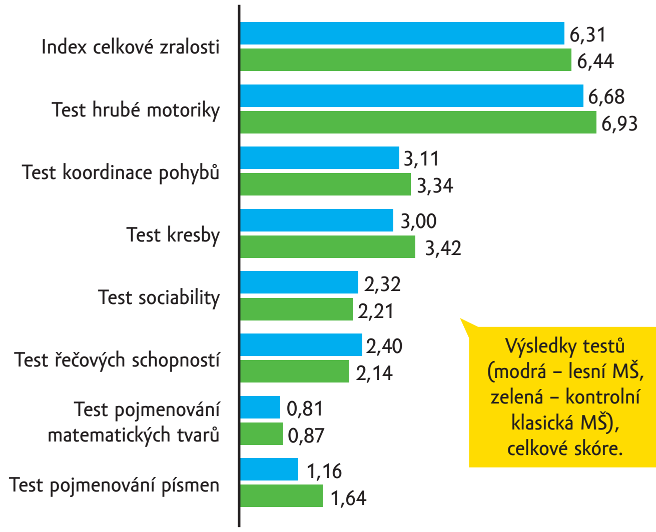

PTAČÍ TÉMA V PROGRAMU MATEŘSKÉ ŠKOLY

Když se nás jaro zeptá: „Co jsme dělali v mateřské škole v zimě?", naše děti odpoví: „My i rodiče jsme pečovali o ptáky."

V měsíci lednu přinesly děti do školičky doma vyrobená krmítka, do kterých pravidelně chystaly ptáčkům potravu. V měsíci únoru jsme vyhlásili aktivitu pro tatínky „Postavte nám domeček" a tatínci podle návodu vyráběli budky pro ptáky. Ty pak umisťujeme na školní zahradu. Odměnou pro děti je pozorování různých druhů ptáků, kteří s námi žijí. Takže Velikonoce a svátky jara jsme přivítali zpěvem ptáků.

Celou zimu jsme se starali o ptáčky nejen v mateřské škole, ale i doma. Chtěli jsme vědět, kdo z dětí má doma krmítko a kteří ptáci žijí v našem okolí. Napsali jsme na nástěnku úkol pro rodiče a děti, aby pozorovali a poslali na e-meilovou adresu mateřské školy nebo na facebook fotku krmítka, nejlépe s ptáčkem, který tam přiletěl. Také děti mohly nakreslit obrázek a s pomocí dospělých zapsat, kteří ptáci ho navštěvují.

Od občasnkého sdružení pro environmentální výchovu Líska jsme dostali dva plakáty „Ptáci u krmítka". Jeden měly děti ve třídě u výhledu z okna na krmítko a druhý byl na nástěnce k dispozici pro rodiče. Na nástěnku jsme vyvěsili materiály, jak se o ptáčky starat a které zásady by děti a rodiče měli při krmení dodržovat. Celkem se zúčastnilo 22 dětí a 2 paní učitelky. I některé děti z naší školky, které bydlí v paneláku, na balkóně krmítka mají. Ostatní děti si mohly ve školce pro ptáčky vyrobit krmení ze semínek a tuku.

Kteří ptáci se nejčastěji v našem okolí vyskytují a naše krmítka navštěvují? Sýkorka koňadra, vrabec polní, zvonek zelený, dlask tlustozobý, kos černý, strakapoud velký a hrdlička zahradní. Jednomu dítěti přiletěl do krmítka dokonce krahujec obecný a několik stehlíků obecných.

Společně s dětmi jsme také vyráběli ptáčky z keramické hlíny. Děti si je pak odnesly domů, stejně jako písemnou Pochvalu a drobné dárky – jako poděkování za plnění tohoto úkolu. Sladkou odměnou byla fair trade čokoláda, jejímž nákupem jsme podpořili férový obchod v rozvojových zemích.

Na jaře jsme se rozhodli vyzvat rodiče, kteří jsou v naší mateřské škole noví nebo se v loňském roce nezúčastnili, aby společně s dětmi vyrobili budky pro své ptáčky. Chtěli bychom se opět zapojit do regionálního projektu „Ptáci – žijí tady s námi". Tatínci a dědečkové vyrobili loni 22 budek pro ptáčky. Některé budky zůstaly v okolí školky, ostatní mají děti doma na zahradě.

V měsíci květnu jsme pozvali paní Kamilu Křupalová z Českého svazu ochránců přírody, aby nám dovezla ukázat do mateřské školy dravce a popovídala nám o nich mnoho zajímavého.

Jana Šenkeříková,
MŠ Hrobice, Zlínsko
Foto: archiv MŠ Hrobice

Praktický plakát Jak vyrobit ptačí budku vydala Líska – o. s. pro EVVO ve Zlínském kraji a o. s. Naděje v rámci projektu „Ptáci – žijí tady s námi", podpořeného v grantovém řízení MŽP a Nadačního fondu Veolia voda v roce 2010. Ke stažení ho najdete na webu Lísky www.liska-evvo.cz .

JAK JSME ZAPOJILI TATÍNKY

V letošním školním roce pracujeme s metodickým materiálem Jany Modré Putování za bludným kořenem. Tématu o ptactvu „Kamarádi v nouzi" jsme se věnovali jeden lednový týden.

S dětmi jsme si vyprávěli o jednotlivých druzích ptáků, jejich velikosti, zbarvení, seznámili se s názvy těch, které máme šanci vídat v našem okolí. Také jsem si pomocí předmětů, jako je sítio, louskáček na ořechy, pinzeta, kleště, ukázali, jak používají svůj zobák. Bylo pro nás překvapením, že je to jinak u různých druhů. Odpověďět na otázku: „Proč tolik o ptactvo pečujeme?" pomohlo přečtení příběhu O panu Šnofousovi z knihy Pohádkový dědeček od Eduarda Petišky. A děti navrhly, že bychom mohli vyrobit krmítko na naši školní zahradu, protože žádné nemáme.

S paní kuchařkou jsme domluvili, aby nám na svačinku objednala lakrumáčky protože obaly nám poslouží k výrobě hned několika krmítek. Jsme jednotřídní smíšené oddělení, a tak jsme pracovali ve dvojicích starší a mladší kamarád. Při práci jsme si vyzkoušeli několik činností: opatrnost při práci se sporákem při rozpouštění tuku a promíchání se semínky, provlékání provázku dírkou, uvazování provázku na špejli, domluvit se při plnění kelímku směsí jednou lžičkou, zapíchnutí pomocné větvičky a nakonec navázání krmítek na stromy. Jeden máme hned proti oknu v naší šatně, takže můžeme pozorovat opeřené návštěvníky při oblékání na vycházku. Celé okno jsme vyzdobili vlastnoručně vyrobenými ptáčky.

Povídali jsme si o tom, kdo má krmítko doma. Zvedlo se jen pár rukou. A byla tady výzva pro tatínky: pomoc při výrobě krmítka nebo budky. Výzva trvala 20 dní (tatínci na ni byli upozorněni už v září na schůzce). Pracovalo se doma. Úkol byl přinést hotové krmítko nebo budku do školky, kde jsme je vyfotili. Rodina si pak mohla výrobek odnést na svou zahradu nebo ho ponechat na té školní. Výsledkem je, že máme na zahradě čtyři krmítka a dvě budky. Do školky krmítka doputovala v době, kdy nastaly velké mrazy. Netrvalo dlouho a naše zahrada se stala cílem mnoha sýkorek, kosů, vrabců i několika dlasků. Věděli jsme, že na jaře bude naše minizahrádka, kde pěstujeme hrášek a jahody, plná malých opeřených ochránců.

Lenka Hlavenková,
MŠ a ZŠ Bratřejov, Zlínsko

NAPAJEDLA A KOUPADLA PRO PTÁKY

Velkou a doposud mírně opomíjenou pomocí pro ptáky, a to nejenom v době hnízdění, je budování napajedel a koupadel. Nabízíme vám návod, jak na to.

Cíl:
→ Osvojit si znalosti, dovednosti i postoje, jak pomoci ptákům zlepšit jejich životní podmínky.
→ Získat pocit odpovědnosti.
→ Naučit se všímat si svého okolí z pohledu životních potřeb ptáků.
→ Poskytnout žákům možnost hledat příčiny a důsledky ohrožení přírodního prostředí ptáků.

Motivace:
Jaké životní podmínky potřebují ptáci?
Jak je dělíme podle druhu potravy? (Např. hmyzožravé, semenožravé, všežravé, masožravé, býložravé atd.)
Jaké podmínky potřebují k hnízdění, kde všude můžeme vidět hnízda?
Jak pomáháme nahradit úbytek přirozených úkrytů k hnízdění? (Vyrábíme budky) Proč tomu tak je? (Např. úbytkem doupných stromů.)
Jak pomáháme přežít zimní období některým druhům ptáků, kteří neodlétají? (Vyvěšujeme krmítka.)
Mezi nezbytné životní podmínky ptáků patří i voda.
Jak můžeme přispět k náhradě úbytku přirozených zdrojů vody pro ptáky? (Výrobou napajedel a koupadel.)
Jak takové koupadlo a napajedlo vyrobit? Jaké podmínky vytvořit a kde jej vhodně umístit?

Doba trvání:
1–2 hodiny na seznámení a zpracování námětů, vytipování vhodného místa napajedla a koupadla.
Další nároky na čas se odvíjí od náročnosti postupu realizace ptačího napajedla nebo koupadla.

Místo:
Učebna, zahrada, dle možností park

Potřeby a materiál:
Internet, případně další vhodné materiály, kde si mohou žáci vyhledávat další informace související s danou problematikou.

Postup:
Pokud jsme do některých míst přilákali ptáky vyvěšováním budek, měli bychom se rovněž zajímat, zda mají dostatek vody na pití a koupání.
Spolu s žáky vytipujeme místo, kde by takové napajedlo a koupadlo mohlo být a zda splňuje všechny požadavky.

Podmínky realizace:
→ Napajedlo a koupadlo budujeme tam, kde chybí přirozené zdroje nebo jsou tyto zdroje nebezpečné a nepřístupné.
→ V období sucha, kdy vyschnou i poslední kaluže a drobné vodoteče.
→ Vhodné místo
Ptáci si instinktivně vybírají klidná a přehledná místa. Proto napajedla nestavíme poblíž vzrostlých stromů a keřů, kde by jim mohlo hrozit nebezpečí ze strany koček a jiných predátorů. Stromy a keře by měly být v dostatečné vzdálenosti, zhruba 10 m od napajedla. Ptáci se v nich mohou po koupeli ukrýt před případným nebezpečím nebo zaletují do větví, aby si osušili promáčené peří.
→ Žáci zkusí odhadnout, zda je vhodný zdroj vody od místa, kde jste vyvěsili budky, dostupný pro ptáky?
→ Absence zdroje vody může některým druhům ptáků znemožnit hnízdění na jinak vhodném místě či vést k menší hnízdní úspěšnosti. Pamatujme na to, že některé menší druhy ptáků se nevzdalují od svého hnízda dále než několik set metrů.
→ Velkým problémem je nedostatek vody zejména ve městech, kde zcela vymizela místa, kde by se ptáci mohli v teplých dnech napít a zchladit.
→ Nevhodné jsou nádrže s kolmými stěnami, jako jsou například sudy nebo vany na vodu, bazény apod. Ty jsou pro ptáky velmi nebezpečné a zvláště mladí nezkušení jedinci v nich často utonou.
→ Umělá jezírka, která mohou kromě funkce napajedla sloužit i jako vhodný dekorativní doplněk skalky či jiné části zahrady, by měla mít rozměry minimálně 50 x 50 cm a hloubku 10–15 cm (rozměry závisí na tom, jak často doplňujeme vodu).
→ Jednoduchá koupadla a napajedla.

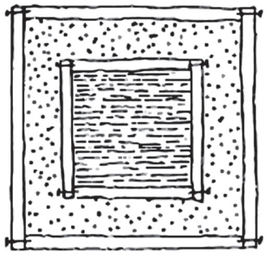

Jednoduché ptačí napajedlo z dřevěného rámu: pohled shora (vlevo) a průřez (vpravo).

K vytvoření napajedla můžeme použít starou kameninovou misku, žlab, korýtko, mělký květináč nebo dřevo s vydlabanou prohlubní ve tvaru mísy. Předmět zahrabeme do hlíny, abychom ptákům ulehčili přístup.
→ Rozměry koupadla
Pokud chceme, aby se pták mohl nejenom napít, ale i vykoupat, mělo by být koupadlo široké a dlouhé alespoň 50 cm a hloubka vody by neměla být větší než 5 cm. Stěny by se měly svažovat pozvolna.
Napajedla a koupadla jsou také vhodným místem pro pozorování a fotografování ptáků, zejména druhů, které jinak žijí poměrně skrytě a nejsou běžně k vidění.

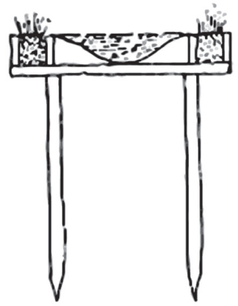

K napajedlům často zaletuje i řada ptačích druhů ze širšího okolí, o jejichž přítomnosti nemáme jinak ani tušení.

Reflexe:
Co nového se žáci dozvěděli? Jak mohou pomoci vytvořit příznivější podmínky pro život ptáků? Jaká další řešení problémů navrhnou?
Začlenění okruhů PT EVVO: lidské aktivity a problémy životního prostředí
Cílová skupina: především 4. a 5. třída ZŠ, 2. stupeň ZŠ, SŠ. Ve zjednodušené formě můžeme využít i pro mladší děti.

Mgr. Marie Kordulová,
Metodický list Lísky na podporu EVVO ve školách a neziskových organizacích.
Zdroj:www. Česká společnost ornitologická. Metodické listy jsou ke stažení na www.liska-evvo.cz/skolam.

PTÁCI A JEJICH POTRAVA – NÁMĚTY NA AKTIVITY

Čáp
Potřeby: čínské hůlky, pro každé dítě 2 ks (nebo dohromady 4 ks na hru, viz níže), misky (nebo jedna velká), lentilky či něco podobného.
Děti si zkoušejí, jak čáp do zobáku uchopuje předměty. Je určitý limit a za ten se děti snaží nalovit co nejvíce lentilek.
Možnost hry: V jedné velké míse jsou lentilky, vedle leží 4 hůlky (pro lepší střídání). Děti sedí u stolu a hází kostkou, komu padne 6, jde k míse a hůlkami se snaží vylovit co nejvíce lentilek, a to tak dlouho, dokud někomu jinému nepadne 6 a ten ho vystřídá. Lentilky můžou děti rovnou jíst nebo si je dávat do kelímku či krabičky.

Žluna
Potřeby: špičatá párátka, bílé burisony, miska pro každé dítě.
Hra simuluje způsob pojídání kukel mravenců. Zvolte nějaký časový limit, nebo stanovte limit tím, kdo dřív napíchne všechny burizony z misky.

Stavění hnízda
Hraje se většinou ve dvojicích. Každá dvojice dostane plyšového (nebo nakresleného) ptáčka a má pro něj postavit hnízdo.
Používat může jen kolíčky na prádlo, které simulují zobák a kterými sbírá součásti na hnízdo. Rukama si nesmí pomáhat. Plyšáci můžou být jen symbol nějakého obecného ptáka, který si staví hnízdo, nebo konkrétního druhu, a pak je dobré dbát i na typ hnízda, které mají děti tvořit – aby odpovídal konkrétnímu druhu.

Světlana Jálová,
Centrum Veronica Hostětín

KRMENÍ PTÁKŮ V ZIMĚ

Zachumelené krmítko s početnou návštěvou nejrůznějších opeřenců má v idylických představách o zimě své nezastupitelné místo. V praxi však jde o pomoc ptákům při jejich přežití. A také se tyto aktivity dají výborně pedagogicky využívat. Zde je metodický návod.

Cíl aktivity:
Porozumět potřebám ochrany ptáků v zimě, osvojit si potřebné znalosti.

Motivace:
Ptáci, kteří u nás přezimují, uvítají především za dlouhých tuhých zim se štědrou sněhovou nadílkou a velikými mrazy lidskou pomoc. Tu jim bez větších nesnází můžeme poskytnout prostřednictvím krmítka, o které budeme pečovat. Než začneme, měli bychom se seznámit s některými důležitými zásadami.
Jaké máte zkušenosti s krmením ptáků?
Kdo má doma krmítko pro ptáčky?
Kdo se o něj stará?
Jaké druhy ptáčků můžeme vidět v zimě na krmítku?
Přehrát dětem zvukový záznam zpěvu ptáků, například sýkor.
Tohoto námětu lze využít i při výtvarné výchově.

Příprava:
Na tabuli (na balicí papír na stole) nakreslete doprostřed schematicky ptačí krmítko. Kolem napište do kroužků názvy různých druhů semen, případně i jiných potravin, nebo pro mladší děti umístěte jejich reálné ukázky nebo obrázky.
Dle možností je též vhodné připravit obrázky těch druhů ptáků, které můžeme na krmítku vidět, nebo napsat jejich jména.
Podobně lze pro starší děti připravit pracovní list do dvojic, či pro jednotlivce.

Postup:
Po přečtení názvů různých druhů krmiva pro ptáky se společně pokuste čarami spojit vhodnou potravu s budkou. Nevhodnou přeškrtněte červeně.

Sýkora modřinka

Vše je doprovázeno komentářem a zpětnovazebnými otázkami.
Vyšší úroveň může být postavena na postupu, že žáci ještě navíc přiřazují názvy krmiva ke jménům ptáků. Tento postup však vyžaduje přípravnou hodinu, ve které budou s tímto tématem seznámeni.
Názvy různých druhů krmiva volte dle přiloženého didaktického textu, který najdete níže.

Předpokládaný časový nárok:
1 vyučovací hodina

Cílová skupina:
Dle uvážení a potřeby

Místo:
Pracovna

Vyučovací metody a formy práce:
→ Společná práce pod vedením vyučujícího
→ Práce s didaktickým textem
→ Třídění a upevňování nových poznatků
→ Společné vyhodnocení

Potřeby a materiál:
Ukázky druhů semen, obrazový materiál ptáků

Rozvoj klíčových kompetencí:
→ KK řešení problémů
→ KK komunikativní
→ KK k učení
→ KK sociální a personální

Začlenění tematických okruhů průřezových témat:
→ EVVO
→ Ekosystémy
→ Základní podmínky života

Vyhodnocení (reflexe):
→ Podpora myšlení žáků na různých úrovních
→ Aplikace znalostí
→ Tvořivé myšlení
→ Rozvíjí porozumění vztahů člověka a živých tvorů.

Didaktický text: Zásady, které by se měly dodržovat při krmení ptáků
Přikrmování ptactva je nepsanou povinností každého z nás. Přikrmovat rozhodně ano, ale jak? Určitě chceme ptáčkům pomáhat, a ne ubližovat, a proto se řiďme radami odborníků a příliš neexperimentujme.

Foto: Mirka Strakatá

První kritériem, čím krmit, by mělo být, jací ptáci nám na krmítko budou létat. Většinou jsou to sýkory (koňadry, modřinky), zvonci, zvonohlíci, pěnkavy. Sem tam zavítá na krmítko strakapoud, kos, brhlík a někteří další. Pro většinu tohoto ptactva postačí slunečnice černá. Lepší je drobnější a může být i s nečistotami od kombajnu, aby ptáci měli více práce s hledáním a loupáním.
Z potravin, které běžně míváme doma, můžeme použít ovesné vločky, mák, ořechy, proso, lněné semínko, kousky loje, popřípadě strouhanou mrkev nebo jablka.
Pokud jste během léta a podzimu připravili pro ptáky: semena různých plevelů, zejména bodláků, pcháčů, pastuší tobolky, konopice, laskavce, jitrocele, déle jeřabiny, hloužinky a bezinky, pak je důležité vše důkladně prohlédnout, aby potrava nebyla plesnivá.
Přikrmování provádíme zhruba od listopadu do března. Začneme s menšími dávkami a postupně přidáváme, až najdeme ideální množství krmiva.
Do krmítka zásadně nedáváme zbytky z kuchyně, těstoviny, kořeněné, slané ani uzené potraviny. Je to pro ptáky nevhodné, způsobuje jim to vážné zažívací potíže, a může to vést až k jejich úhynu.
Můžete použít již hotové směsi a po vysledování toho, co ptáčkům nejvíce chutná si také nechat namíchat směs na míru.
Někdy se dělá velká chyba v množství předkládaného krmiva. Je-li v krmítku mnoho semen, ptáci vybírají jen ta, která jim nejvíce chutnají, a ostatní vyhazují ven. To je neekonomické a ptákům to neprospívá. Hejno sýkor je schopno sežrat a rozházet během hodiny několik kilogramů slunečnice. To jim nesmíme umožnit, protože by si zvykly na potravu strčenou přímo pod „nos“ a nebyly by nuceny hledat si svou přirozenou potravu v přírodě.
Výběrem vhodné potravy pak ke krmítku můžeme přilákat i ptáčky, které bychom za normálních okolností mohli pozorovat jen obtížně.
Vhodné je krmítko občas vyčistit od zbytků potravy.

Mgr. Marie Kordulová,
Metodický list Lísky na podporu EVVO ve školách a neziskových organizacích.
Materiál vydala Linka – o. s. pro EVVO ve Zlínském kraji,
www.liska-evvo.cz,
liska.ptaci@seznam.cz
Foto: istockphoto.com

Brkoslav severní, náš zimní host